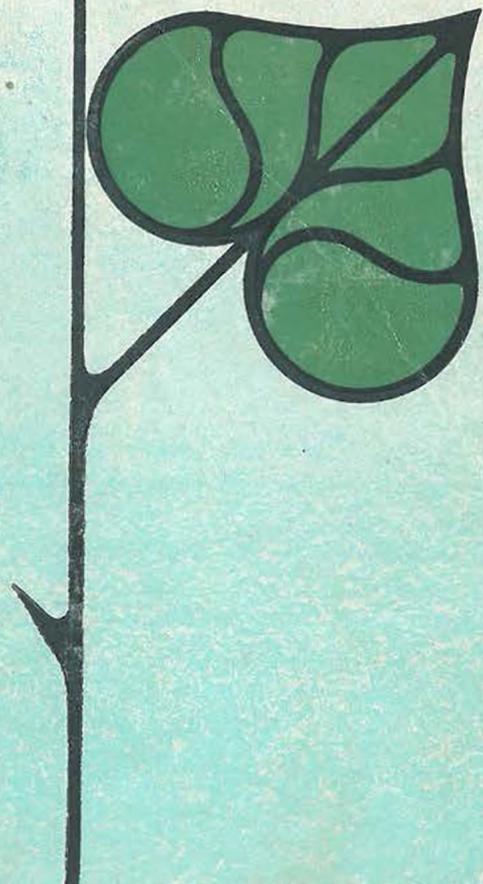

30 к.

михаїло стрелбицький

ЗВЕРОМАННЯ

михайло стрелбицький

ЗВЕРТАННЯ

поезії

ОДЕСА
ВИДАВНИЦТВО «МАЯК»
1979

У2
С84

Беспокойный мир наших современников, непримиримых к проявлениям гражданской инертности, бескомпромиссных, щедрых душой, живущих делами и помыслами родной Отчизны, составляет основную тематическую направленность второго сборника поэта.

ОДНОЧАСНІСТЬ

* * *

**Які дощі на нашу долю випали,
Які ліси на обрії постали!
Прокиньмося, віконна рама рипає,
В'юнкі тумани шелестять над ставом.**

**Схилившись над літописом барвінковим,
Забудемо претензії, притичини,
Постанемо зеленими сторінками.
Хай скаже хто, що книга перечитана!**

Ґрунтознавча лабораторія Одеського університету

Степанові Позняку

Лічать стебла
і зважують зерна,
повен день розрахунками, наче колос зерном.
Архімеда уточнюють: світ переверне
стебелина пшенична, якщо агроном
всеозброїться даними,
впертістю,
методом,
до гектара до кожного стежку знайде.

Ось вже й ніч,
і розмови про завтрашній день —
золотий-золотий
за всіма за прикметами.

У каналах вода поміж зорями спить.
На врожаїстих чеках
між пшениць дозріває чекання на дивному
корені.
Та снується, снується—ну майже невидима нить
поміж серцем і зерном, і зорями.

Слово хлібороба

**Як хлібороб, і хлібороб одвіку,
Я жив під небом цим, між цих лісів,
Одну з усіх надій плекаючи велику —
Щоб вершник не топтав колосся і посів.**

**Неправда, ніби я лиш хлібом жив єдиним.
Була до хліба сіль солоної сльози.
В піснях була печаль і впевненість людини,
Що визернеться день, коли ізгине зиск.**

**Тож для синів моїх, для козаків червоних
Я хліба не жалів — останніх тих скорин.
І свастику розбив, та нині бомб нейтронних
На поле й на чоло лягла холодна тінь.**

**Він спішився давно, пихатий вершник-ворог,
Він долар осідлав, брехнею поганя,
Нерадісно йому, що у моїх коморах
Сміється в десять сонць, тужавіє зерня.**

**Він, бачиться, забув своїх поганих предків,
Як падали вони в галопі, долілиць,
І через їх тіла, уже з дитинства мертві,
Росло моє зело
до сонця і зірниць.**

Лист тракториста на пенсії

І вологу закрили,
й добули вино непочате,
завершили сівбу (я почесним пройшов сівачем).
Розпускається сад — біля цвіту поставить на чатах,
бо морози в прогнозах
причаїлись, немов за кущем.
Бачся, клопотів є, не сидіти ж на пень-колодах.
Влучиш днину — прискоч. Обіцяю нормально
зустріти.

Тут така великодня,
партизанська,
гагарінська, чуєш, погода, —
вишиванку вдягти
і на тракторі гайда круг світу!

Лист Невідомого солдата

Жовте листя до ніг обліта,
Ти по ньому спішиш на роботу.
Я тобі посилаю листа
Про зелену нашу піхоту.

Хлопці вміли читать і писать,
Хлопці вчилися лічити набої.
Поклялися в однім: не віддать,
Не віддати землі дорогої.

Чорні танки невтримно повзли,
І спинилося сонце в скорботі:
Потоптали, як сивий полин,
Нашу дуже зелену піхоту.

Вечір зорі з пілотов рудих
Приколов на небеснім сувої...
Скільки їх в цій землі, молодих, —
Плоть від плоті землі дорогої.

Жовте листя до ніг обліта,
Ти по ньому спішиш на роботу.
Я тобі посилаю листа
Про зелену нашу піхоту.

Я не зовсім сподіваний гість:
Вже літа розгубили підкови...
Підніми, він усе розповість,
П'ятипалий листочок кленовий.

**Що предок мій робив у ту хвилину,
коли над Спартаком — вже не рабом —
заносили меча!**

**Ладнав хатину! Вговоряв дівчину!
Прикмети урожаю примічав!
Чи підкоряв (на груші) висоту!
Хотілося б мені, щоб він
не спав бодай в хвилину ту.**

**Чим зайнятий нащадок був його,
отой, тоді, в сімнадцятім столітті,
як Галілей прозрів!
Жав колоски наліті,
сміявся, плакав! Добивавсь чого!
Самотнім почувався в білім світі!
Хотілося б мені,
щоб він не спав бодай тієї миті.**

**О одночасносте!
Гуде у жилах кров,
бунтує мисль (бундючиться бездумність),
хтось ворога підступного зборов
(хтось — навпаки, ще й за кругленьку суму),
той півжиття поклав на відкриття,
а інший прикупив те півжиття...
Летить Земля по зоряній орбіті —
панове шаленіють з Уол-стріту,
нейтронно-термоядерні клопи...**

**В ім'я майбутніх,
совісте, не спи!**

* * *

На рубежі своїх тридцяти
вивів закон такий:

Мрія людська — завгодно яка —
здійснюється,

лише

ставши звичайним робочим днем,
ставши у ряд подій.

Трохи банально! Що ж,
мрії одвіку банальні.

То лиш звичайний робочий день
є неповторний завжди.

* * *

Електрозварка
крильцями бабки тріщить,
Якщо дивитись збоку.

Токарний верстат
струмком виграє,
Якщо дивитись збоку.

Скальпель хірурга
легкий над усе,
Якщо дивитись збоку.

Перо моє
легко, слухняно біжить,
Якщо дивитись збоку.

* * *

Не прости мені, собі і нікому
Лицедійства таємних ознак,
Зупини, коли замість
найменшої коми
Виводжу солідний окличний знак.

Так суди: за добу до атаки,
На дорозі нічній фронтівій
Переплутав умисне знаки,—
Підмінивши поразкою
бій.

В. М. Шукшину

«Вот — смотрел же я на НЕЕ! —
а лица не помню».

В. Ш у к ш и н. «Кляуза»

Ну що Ви скажете на це, —
Скажіть, Макаровичу, милий, —
Вона жива, чиє лице
Запам'ятати не могли Ви.

Їй сотня «Кляуз» ніпочім,
Її ж «начальство поважає».
Такий собі найменший чин,
Вона тих «Кляуз» не читає.

Сьогодні я зустрів її:
Меткі очиці, вигляд скромний,
Молодша за літа свої,
Ваш перепродує двотомник.

Я не впізнав її лица,
Я не купив, хоч був при грошах,
Собі подумав, що не ця
До Вас дорога найкоротша.

А що зробив! Ні, не побіг
Розповідать, доповідати...
Узяв і наказав собі:
Лиця її — не пам'ятати!

1974. Листопад на Жуковому острові

Ігореві Кравченку

**На Жуковому острові листопад,
листопад,
незалежний цілком
від машин, двірників, літераторів.
Ми сюди завітали, не розваги шукаючи, ні,
не від гамору вулиць
у цей листопад утікали.**

**Витікає струмок —
алогічно із наших розмов,
заперечений лист,
відкриваючи бруньку морозам,
у повітрі повис,
доторкнувся травиці, побіг.
Заперечене листя усе починає спочатку.**

**Ми від батька сюди.
Незглибиму криницю небес,
жебоніння струмка,
кольорів, кольорів мерехтіння
нам не тільки для себе, —
нам для нього побачити слід.
Він тим часом один
за машинку друкарську береться,
мов солдат, прикриваючи нас.**

**Запалало багаття
теж для нього, для батька, —
зігриває не тільки нас
листопад на Жуковому острові.**

* * *

«Пливут, плывут, как мысли, облака...»

М. Рубцов

Лелечий крик,
Здригнулася ріка,
Розгадка світу — ось вона, так близько.
«Пливут, плывут, как мысли, облака...»
Ондатра в нас націлює очиська!
І таємницю погляду її
Не так вже й просто, друзі, розгадати...
Пливуть, плывуть, як спомини, гаї,
Кричать, кричать, як здогади, пернаті.
І серця стук росте у просторинь,
Назустріч вітер хвилею гіркою,
І дивно враз: моя худюща тінь
Кінчається. Он там, за осокою.

Коли копають картоплю

Коли копають картоплю,
стелється дим над землею.

Максим Рильський

Коли копають картоплю
Поети, бодай маленькі,
Учителі й учені
Своїм матерям стареньким,
Їх ждуть поїзди терпеливо
На станціях і полустанках,
А матері-терпиллхи
Сльозу крадькома втирають.

Коли копаєм картоплю
в холодні сонячні ранки,
Сріблясте бабине літо
тече угорі над нами.
Пахне землею і потом,
вільгістю та землею,
І трохи — отим павутинням,
що мов парашутні стропи.

Коли копаєм картоплю,
довшає день, здається,
Хоч, безперечно, швидше
минають осінні дні,
А вечорами б'ється
якось по-дитячому серце,
Думки приходять великі,
незграбні і несподівані,
Немов на голову сніг.

Горшки

Горшкам давно даровано відставку,
Їх не присмле газова плита.
Злинялі, перебралися під лавку.
Притаковились. Знать, пора не та.

Не та! Ади, гудуть космічні гулі,
Телеекран, естради повен двір.
Скрізь прогресивно блискотять каструлі.
Горшкам на зло, горшкам наперекір.

Напівзабуті, череп'яно-кволі
Продовжують свої служби строк:
Настурція в однім, у другому квасоля,
У третьому десяток маківок.

Гостини. Дзенькіт, переблиск навколо.
Весільне «Гірко!». Їм не до весіль.
Горшкам відставка. Жде ж їх археолог
На березі да-а-лекому звідсіль.

* * *

Читати скінчив о третій,
А спати — не спиться. Подумалось:
Це зараз днювальний змінився
У дивізіоні моїм.

Казарма зі сну озивається
Набутим за день неспокоєм,
Цивільним аж геть непослухом
Виходить нестримно зі сну.

Замисливсь днювальний. Поскрипують
Сосни, гудуть під вікнами.
По третій уже. Четверта вже.
Розпочинаю читать.

* * *

Гнізда промокли
в траві, на кущах і деревах,
шифер промок — хоч робилось на совість,
відомо.

Вийду на вулицю, щиро промокну, липнево,
і аж тоді зрозумію, повірю, відчую:
удома.

Спиниться злива раптово, немов здивувалась,
райдуга круто здійметься над садом,
іскриста.

А ручаї з хлопчачами такий зчинять галас,
Що не устигну назвати цей світ
урочистим.

Малюнок

Висить весела спека,
Та є у неї гандж —
Від сонячного спектру
Зостався лиш оранж.

Втікали фіолети
Полями у поля,
Світлішали предмети,
Білішала земля.

Яка у тому правда,
Який у тому знак!
Зійшлися, раду радять
Ставочок і хлоп'як.

* * *

Сам я не люблю категоричних,
Та готов побитись об заклад:
Хто не звідав щастя косовиці,
Не стрічав у лузі блискавиці,
На горищі не наводив лад
В день, коли на нас погода злиться
І гуде од вітру черепиця,
І січе із кулемета град,
Той скоріш піддатися готовий
На сусіди п'яного намови...
Ревнувати здуру, а любить
Лиш самовдоволеннячка мить,
Потурати мовчки бракон'єрам
І труїть спокійно біосферу.

Квітування жита

Пилком духмяним житнім
припилено хмарини.
Зате в колосі житнім
цвіте ультрамарин.
Стебло стебла торкає —
звучання старовинне
Здіймається над полем,
сягаючи хмарин.

Мов злива безугавна,
проміння рине, рине,
Хвилюється, здригає
сколошкана блакить.
Стебла торкнеться промінь —
звучання старовинне
Нам сил нових вливає,
нам душу молодить.

Найперше цвітіння

Бузок і вишня дружно розцвіли
У склянці голубій, на підвіконні,—
По цей бік заметільної зими,
На рубежі, сказати б, на кордоні.

Справдешній, повний, запахущий цвіт,
Листочки гострі, зеленіші рути,
Волають крізь вікно брунькам: «Цвітіть...»
Отак саму природу підманути.

Сестра солідно пише в календар,
Матуся хвалить біорозчин. Тато,
Жартуючи, щось про сердечний дар
Імпровізує... Всім неначе свято.

А знати мав би хто, як не вони:
Цвітіння те, зелений той неспокій
Він вишепотів, вимріяв, наснив,—
Найменший в домі цім, голубоокий.

**«Люблю тебе, як вітерець в жнива»,—
освідчувався предок мій. І дійсно,
не кидав слів на вітер. Перезва
заходила з обжинками, і діти
росли вкруг кього, як слова із літер,
а чи зі слів неперебутня пісня.**

**Був кепсьменний він, та нині я
думки його в садах землі читаю.
«Люблю тебе, як вітерець в жнива» —
тривкішої поезії не знаю.
В ній правда вірності життю навік жива.**

Ті дні у вересні далекім,
І виноградник, і лиман
Подаленіли, мов лелеки,—
Не повернувся караван.

Шумлять-гудуть універсами,
Не затихаючи, — приб'їй.
Лиш я мовчу, мовчу так само
Все по тобі, все по тобі.

«Сентиментальщина та й годі», —
Бува, розраджують мене,
Мовляв, не вміють жити горді,
А час мине, усе мине.

Ти теж із тими голосами.
Нехай. Всміхайтеся журбі.
Лиш не минай мені так само,
Як я тобі, як я тобі.

* * *

**Віддаймо тополям весну,
Черешням — сонячне літо,
Жоржинам віддаймо осінь
І зиму — снігам. Хай не тануть.
Візьмімо собі тополі
(щоб густо-зелені тополі),
Візьмімо доспілих ягід —
Холодних червневих жарин.
Жоржинами запасайтесь
На всеньку мандрівку чергову.
В снігах розминаймося з лихом,
Недугами і печаллю.
В снігах зустрічаймо весну.**

Летить весна
зі швидкістю мого дитинства,
мимо старих тинів, мимо корів на луці,
обпалена багаттям, де згоряють
торішнє листя, споконвічний сум.

Летить Земля
зі швидкістю мого життя,
через світи незнані,
крізь астероїди, що б'ють її в обличчя,
лишаючи синці гірських озер.

Зі швидкістю земного невстигання,
зі швидкістю життя мого малого
я пролетів мимо її очей,
наївно утішаючись одним лиш:
їх світло долинатиме до мене
крізь міради років світлових.

Із циклу «НЕЗАБУТНІ»

Безіменний

Привели і сказали: «Дивись!» —
І наставили автомати.
«Бачиш, місяць за гори скотивсь,
Анікому тебе не видати.
Упадеш, як птах на льоту,
Як герой, але не як предтеча,
Головою у пустоту,
В порожнечу, у холоднечу.
Грає вітер в долинах Карпат,
А Черемош ховає без вісті,
Ой далеко ж російський твій брат,
Не докликешся комуністів...»
Говорили іще. Він мовчав,
Може, думку спішив закінчити,
Може, думку нову розпочав
Для дітей, що залишаться жити.
Бо як вистрелили впритул,
Як від люті найстарший луснув,
Падав він, обганяючи гул,
Не у хвилі холодні —
У людство.

Сухомлинський

Що ж, він «еклектик»,
маєте рацію,
Як ви цього не збагнули відразу:
Ніжність Тичини сором'язливого,
Строга Мічурінська напслегливість
Вкупі з Довженковою фантазією.

Є в ньому, кажете, від Макаренка,
Справді, один інститут закінчували,
Від Песталоцці, Ушинського, Корчака,
Справді, одного загону бійці.
Допомагали йому, напучували
Сковорода Григорій Савович,
З Волги — Ульянов Ілля Миколайович,
Старші колеги, учителі...

Лиш невгаваєте, — є такі, є, —
«Ну а своє, де своє!»

Найголовніше ж то, найособистіше —
Ленінській справі ленінська відданість.
... Власний — цілком — осколок
під серцем,
Під серцем, що змолоду віддано дітям.

Пам'яті мовознавця доцента М. В. Павлюка

«А як ранок настав, учинили раду...» —
Досі впам'ятку, бачте, слова і титли.
Михоло Володимировичу, невже це правда! —
Ви ж так багато не встигли, не встигли.

Антикварне подвір'я запливає дощем, як сльозою,
Кособочаться двері, рук чекають рукописи.
Научить, як повірити,
що літа Ваші всі — за горою,
Бо zostались, осмучені, студенти, книгарні й літописи.

Втім, хіба ми не знали, не чули, щоденно не бачили!—
Він себе не щадив, роздаровував навсебіч.
Будь-кому, окрім себе, лінькуватість умів пробачити,
Хвалькуватість прощав тим, хто трудиться «для
сторіч».

Що то значить: не встиг!

Хай встигають меткі поспішальники,
Без мети, а меткі обростають званнями й т. д.
Із трибун саморобних несхибно метають загальники,
Порожнечу душі несучи, як тягар, між людей.

Він коли усміхався, нам легше творилося, думалось
Відчайдушно і весело —

вже інакше ми не змогли б.

Він таким залишається у студентських очах
задумливих,
Ув альбомах учительських — сідоглавий
сіяч-смолоскип.

Діоген

**Жив Діоген у бочці не навмисне,
Не задля слави і не для анкети.
Зі свічкою під сонце прямовисне
Ступав, тривожний: «Де, людино, де ти!»**

**Стояв зіркий, в лахмітті просто неба,
Незвичний, невибагливий, колючий.
І, певне, людство мало в нім потребу,
Це дивне людство — все-таки везуче.**

**Чи ж розумів, замучений собою,
Що не самотній, що прийшов надовго!
Мабуть. Можливо. Хтозна — чималою
Межею нас відділено від нього.**

**Жив Діоген у бочці не навмисне,
Не задля слави і не для анкети,
Зі свічкою під сонце прямовисне
Ступав, тривожний: «Де, людино, де ти!»**

**Й геть не для того, щоб пограть зі смертю,
Казав, у бочці позіхнувши сонно,
Цареві, Македонському,
упертий:
«Ступися, царю, і не застуй сонця».**

1854. Лев Толстой у Летичеві

Ліси, яри і навіть річка — Вовк.
Дядьки, дядьки, і кожен — Кармалюка.
Вклонився цей, тамтой, гляди, примовк,
Той одвернувся, по залізу грюка.

Тут Чорний шлях і чорний недорід,
Пихата шляхта, за горбом — татари.
До Меджибожа попід землю хід.
Костьол і церква. Піп і ксьондз. До пари.

Рубання лісу — праця і війна,
Постійний ризик — не пуста забава.
Але, як розібратись, дивина
Уже сам ліс. Він сам собі держава.

Дорога бита. Битий люд,
але
У нього є своя держава — пісня,
Де судиться усе, що в світі зле,
Де справедливість не була запізня.

Але... Але... Рушасмо! Ще мить,
Як і велить, панове, давній звичай.
...Ще довго бачив: річка Вовк біжить,
Не відстає, летить слідом Летичів.

Чарлі Чаплін. 1950-і

Що за дивний чолов'яга,
га — га — га — га,
ги — ги — ги.
Передражнює завмага:
Є нога — нема ноги!
Казано: американець.
Та невже вам! Та звідкіль! —
На екрані домотканім
На стіні — ну точно свій.
А оце вже, певне, правда:
Кажуть, добре воював,
Підчпляв фашиста-гада,
Трупом землю устеляв.
Все ж таки американець,
Бо живе між пузанів.
І такий — із бідняками,
Проти будь-яких панів.
Скоком, ходом, переходом,
Чап-чалап, туди-сюди,
Розсміжить пенька-колоду,
А людей — до сліз, гляди...
Від сільбуду до сільбуду,
Через ферму та й на тік —
Чи неділя, а чи будень —
Жалісливий чоловік.

Із циклу «ПІСЛЯВОЄННЕ»

* * *

Відлуння залпів ще жило,
Полеглі ще дємів вертали,
Іще розбомблені квартали
Всмоктали кров не всю.

Цвіло

За всі роки страждань село.
Мами у капустах шукали
І вже знаходили. І вже
Нам відкривалось: кінь ірже,
Немов за трактором сумує.
Корови плачуть. Стереже
Пес не обійстя, а любов,
Котра ізмалечку існує...
А в лободи — зелена кров.

Життя текло м'їж берегів:
Один — війна, цей віддалявся,
А протилежний наближався —
Любов, і злагода, і спів.
Я тільки нині зрозумів,
Що, далєбі, не все так просто,
Й десятиліть шалений простір
Не можна раз і назавжди:
Звідтіль — сюди, аж ген куди...
Я тільки нині зрозумів.

Про пісню

Ой ридали ридма матері
Та просили матері вітрів.

— Ой ви буйні вітри-вітруни,
Розкажіте, вітри, де сини.

— Ми не знаєм, — вітри загули, —
Ми там, — кажуть буйні, — не були.

Ой ридали ридма матері
Серед степу рано на зорі.

— Ой ти, степе древній, розкажи,
Де синочків наших положив.

Степ журився, голова сіда;
— Та й чи ж ваших тільки! От біда...

Ой ридали ридма, ой гіркі, —
Вже питали в хижих птиць круків.

— Ой ви птиці чорної їмли,
Ви ж над ними в смертний час були...

Ні-і! Не знаєм, — птиці повіли,
Ми не пам'ятаєм, де й коли...

Заспівали пісню матері.
Та й пішло із пісні сім доріг.

Сім степів із пісні, сім могил,
Сім загонів кінних збили пил.

То ж на конях хлопці-козаки,
В них зірки червоні і клинки.

Пролетіли, стали віддаля,
Надивляли довго на поля.

Та й розтали. Наче не були.
Та й назад у пісню перейшли,

Ой співають пісню матері,
Ждуть онуків з пісні матері.

Війна

Нехай затишшя між боїв —
не спить зіркий прожекторист,
у схрещенні прожекторів
осінній лист.

Піхоті осінь не з руки,
земля зітхає — на мороз.
В землі замислились батьки
про нас,
про літо, про колгосп.
І вже до перемоги крок,
і вже дихнули пшениці...
Завмер на бруствері листок,
Завмерла радість на лиці.

Мир

Геройський літак ПО-2
Пікірує на довгоносики.
За руки узявшись, по двоє
До лісу йдемо, кирпоносики.

У читанках: «Ми — за мир!»,
В кишенях — патронні гільзи,
Бо кожен із нас — командир,
Безстрашний месник залізний.

Учителька молода
Говорить, що це екскурсія,
І каже, що ми молодці,
І що сама вона із-під Курська.

І ми відкриваємо ліс,
Обжитий, босоніж звіданий,
Цвітіння конвалій, світіння беріз
Понад усіма нашими бідами.

* * *

Добра квітка гарбузова
На весь світ дзумить бджолою,
Неможливо біля квітки
Виростати нечутким.

І не можна — вередливим,
Неслухняно-послужливим,
Недосяжно-порожненьким,
Графоманисто-п'яненьким,
Набундючено-метким.

На весь світ дзумить бджолою
Добра квітка гарбузова.
Заворожений, спинився
Повоєнний зелен-світ.

З висоти черешні

З висоти черешні
Видно все мені —
Ріки нетутешні,
Гори в тумані.

Люди неквапливі
Табуни пасуть.
Походжають зливи,
Блискавку несуть.

Поїзди поспішні
Мчать там навпростець
Через луки, вишні,
Через табунець.

А мене, малого,
Сонце золотить.
А мене, малого,
Червень червонить.

* * *

До читанек злітаються дива,
У літерах виростаються цифри.
Указка обмина підводні рифи,
Із дня у день мудріша голова.

Лугами стежка росяна біжить,
Лісами тихо жовтень — не бариться,
І відсвіт листя осяває лиця,
І зупинилась біля ставу мить.

Вечеряти гукають матері, —
Й собі ступивши тим Чумацьким шляхом,
Де кожен слід космічним пилом пахне,
А пил — торбами житніх сухарів.

До читанок злітаються дива,
Вже уві сні продовжується казка.
І уві сні учительська указка
Веде, хвилює, кличе, відкирива.

Радіоприймач «Тула»

Увечері в засніженім селі
Огні засвічуються електричні,
І люди сходяться до приймачів
Новини слухати або й концерт...

Максим Рильський

Приймач той звався «Тула». Безвідмовний.
Від батарейки живленкя. На груші
Антина, а в кутку у хаті,
В найбільш вологому із чотирьох кутків,
Заземлена.

Сусіди сходились,
Політики й естети,
Невелемовні хвацькі дипломати,
Зажурені в'ійною матері.

Вогонь у грубці гоготить, вербовий,
Через димар штрхає завірюху.
Потріскуючи, гасова гнотівка —
Огонь кмітливий — розганяє тьму.
Понад усім же пісня владарює —
Про валянки, старенькі, непідшиті,
Про луг широкий

і калину в ньому
І як бійці ходили до Берліна,
Невелемовні хвацькі дипломати,
Яким «ще ранувато помирать».
Зима холодна, і в'ійну холодчу
Нав'язував панок замиршавілий.
Здавалось, політичний коментатор,
Бесідуючи, радився з дядьками.

Дзвеніли мислі, закипала кров
На добре діло й боротьбу гаряча.
За північ вирушали по домівках,
Заметам дивувались і раділи,
Світив усім, немов ліхтарик добрий,
Маленький ящик,
що зоставсь у хаті.

Волейбол при місяці

Удар лункіш удару,

м'яча космічна швидкість,

Спітнілі спини витер жнивварський вітерець.

Удар лункіш удару, шугає м'яч — нізвідки,

Вже маєм ніс розбитий і не один синець.

Могли б до ранку грати

команди нежонаті, —

Шофери відпочинуть, шосейка віддихне, —

Але чекає спритних назавтра елеватор,

Зерно чекає сильних,

то й, може, ми заснем!

Бо досвіт он за л'сом, поблідне місяць скоро,

А день новий покличе — хвилина дорога.

Прощаємось: «До завтра». Відповідаєм хором.

Останньої подачі

немислима дуга.

Як були у тітки Христі три сини

Балада

Як були у тітки Христі
три сини,
три веселі, голосисті жартуни,
вчились, неньку шанували,
рідний степ,
а що трохи бідували, то пусте.
«Хай вам, діти, доля буде і талан» —
проводжала хлопців в люди —
через лан.
Провела, сльозу утерши, дождить
почала,
листи писати, сало слать.
Листя буйно зеленіє,
обліта...
«Хай вам, хлопці, доля щедра...»
Йдуть літа.
Йдуть перекази — по черзі —
на село.
Значить, вийшли діти в люди, повезло.
Листя знову облітає, знову цвіт,
тільки зойком телеграма:
«Приїздить!»
Вів на швидкості найстарший
«Жигулі» —
ждуть назад дружина, теща,
ждуть малі.
Середульший,
перейнявши літака,
квапивсь дуже...
до синка-одинака.

А кайменший,
наймолодший той Іван
просто з поїзда — експреса —
через лан.
Віз невісту показати млоду —
злотоzubу красуню до ладу.
Привітались, обнялися три сини.
Тільки чом це одвернулись
ясени!
Чом це висковзнула стежка та
з-під ніг,
синім цвітом захлинувсь
петр:в батіг!
Чом це зойком телеграма:
«Приїздить!»!
Чом це хижо вибуха
оркестру мідь
і сусідкам балакучим
бракне слів! —
Очі! Погляд нььчин мимо
трьох синів.
І сама вона над ними проплива
недосяжна, мов далекі ті жнива,
о-одинок! — мов забутий колосок,
перепілки понад стерні голосок.
«Хай вам, діти, доля щедра
і талан...»
І пішли всі троє мовчки
через лан.
А за ними та невіста молода,
а за ними їх незвідана
біда.
«Хай вам, хлопці, доля щедра, білий світ...»
Нььчин погляд ніжно пестив кожен слід.

* * *

День пам'яті. Дев'яте. Білий цвіт.
Приглянься: в пелюстках — червонокрівці.
Прислухайся: коріння, товщу літ
Пронизуючи, гладить по голівці...
Пронизує тіла людських дітей.

Пілотками не вичерпать небес,
Хустками обрій не перелетіти.
Піклуються онуки і собез,
Та зрозумій, коли покличуть діти,
Вони полинуть, людські матері.

По всій землі полинуть. Звідусіль.
Селянські, заводські гіркі мадонни.
Гей, звуками незіграних весіль
Розбудять землі, розімкнуть кордони,
Розбивши тінь нелюдської війни.

ГОДИНА ДЛЯ РОЗДУМІВ

Попереду слів...

1

**Що попереду слів —
Силуети нескорених предків.
Молоти і серпи
У руках мускулистих іскрять.
Супокійна хода —
Відчайдухів нетлінне мистецтво.
Ксні п'ють із Дніпра,
До Дунаю летять.**

2

**Невловима, як сам Чугайстр,
Десь попереду слів майнула,
Розчинилася, проминула
Думка-вдумка.
Що це! М'ж айстр
Впізнаю її, невловиму,
Пелюсткато-листату, тремку,
Так доречну у квітнику,
Що оце злаштувався на зиму.**

3

**Заблукє грудень з полів,
На дорогах калюжі витре.
І настане попереду слів
Завивання вітру.**

Заболить нога на мороз,
Заболить душа на негоду...
Гляне, усміхнеться якось —
Листоноша спішить до господи.

4

О вже ці сини! Коловерть
Обертає їх, не вертає.
Зблиснув, засвітився конверт
Та й попереду слів промовляє.

І не треба щастя. Яке!
Хай ростуть, не спиняються діти.
...Йде літак паперовий в піке,
Перетнувши десятиліття.

5

Замітає вітер сліди,
Залишаючи тільки спомини —
Кілька крапель живої води,
Ними я увесь переповнений,
Зрозумів: попереду слів
Не ступала нога суєсловів.
Моди непостійної повів —
Що він проти звичних вітрів!

6

Ех, застаріли жита,
Сокіл не проліта.
Ой, помутніла ріка,

Другові

**Невже нас так і не навчать літа:
Идучи в дорогу, зважувать погоду,
На березі ріки допитуватись броду
Й не ставити двозначних запитань
Від роду однозначно мудрим людям!**

**Либонь, нас так і не навчать літа —
Куди вже там! Уже видніє тридцять,
А ти усе ще початківець-лицар,
А я так і не вмію привітать
Когось, якщо не вистраждав привіту.**

**Нехай нас так і не навчать літа:
Идучи в дорогу, зважувать погоду,
На березі ріки допитуватись броду,
Не ставити двозначних запитань
Від роду однозначно мудрим людям.**

Чомусь мене в дитинстві хвилювали:
Черешня в лісі, слива поміж верб,
Серед галяви повні полуниці;
Струмок — так само — посеред села,
Над хатою ялини темне віття.
Майнуло літ, відлинуло води,
І я сьогодні у літературі
Свідомо не люблю «чомусь» — пусте слівце,
Бездумний жест гіркого графомана,
Останній шанс лінивого пера.
Все ж вам оце зізнався по секрету,
Бо думаю, — втім, левен, так! — якщо сьогодні
Я здатен усмішку запам'ятати,
Чужої радості збагнуть передчуття,
Прийти комусь в біді на допомогу,
А в праці — відчувати повсякчас
Не легіт-вітер — подих океану, —
Це все тому, що й нині, там, далеко,
За обрієм, у ранньому дитинстві
Мене ч о м у с ь — повірите! — хвилюють:
Черешня в лісі, слива поміж верб,
Над хатою ялини темне віття..

В мові рідній, ніжно-променистій,
Стільки неспокою і спромоги,
Що не варт, повірмо, товариство,
Святкувать над словом перемоги.

Слів нікого не здивуєм грою,
Знають-бо старе й мала дитина,
Що росте горішина — горою,
Що до лісу тулиться ліщина.

А крушина — крушить всі болячки,
Аж співа мандрівонька далека,
І живе похитуючись кач-ка,
Проліта для подиву леле-ка.

Як уже нема чого сказати,
Помовчи — для роздумів година
(Хоч реве без пороху: «гар-мата»,
Геть без сонця пломеніє: «днина»!).

Жартівливий вірш із серйозним епіграфом

«Батько побіг кликати людей, щоб допомогли камінь викинути. Поки він ходив, а Котигорошко узяв та й викинув. Приходять люди, як глянули — аж поторопіли. Злякались, що в нього така сила...»

3 казки

Казку цю
кожен з дитинства знає,
та, може,
не кожен увагу звертає
на кілька оцих рядків.
Тим паче — не кожен з батьків.
Бо, прочитавши, уклавши,
приспавши,
вранці сумлінно нагодувавши,
згодом, як кажуть, на ноги піднявши,
не вірять у сили дітей.
Зовуть на підмогу людей...

Трішки неправди — і мрія блакитна
сіріє,
Краплю нещирості — важко впізнати себе.
Мабуть, повторююсь. Але мовчати не смію:
Атом неправди — і годі впізнати себе.

Будеш тоді в ательє майструвати фотографію,
Усмішку щиру вимучувати в об'єктив.
Станеш тоді наперед виставляти біографію,
Станеш обов'язки хвацько писати в актив.

Горе тоді. Час домагання розвіє.
Нащо життя таке, повне сует, а пуста.
І за життя сліди твої снігом січневим завіє,
Цвітом вишневим казання твої замете.

* * *

**Яка була б то яблуня, спитайте,
коли б віддавнє право на цвітіння
віддала за обіцянку лукаву
багатого врожаю восени —
«в час для плодоносіння підходящий...»
Так же й поет, якщо у нього соки
без домішків липучої золи,
якщо йому ясний і зрозумілий
правічний поклик сонця, а коріння
потрібної сягає глибини, —
природі власній зрадити не може.**

* * *

Телебачення. Телевік.
Теледумання, телестраждання
(теленіч, теледень, телевік),
Телеспогади, телезмагання.

Волейбол, мотобол.

А футбол!

Вболівання завзяті, постійні.
Валідол, валідол, валідол —
Результати нічийні, нічийні.

І велика гряде нічия,
Над життям телетелепня сходить —
Груша з повісті Нечуя,
От що тільки не родить, не родить.

Нелинь

Оспіваний. Дебелий та кряжистий
Дуб-нелинь — всі вітри в гіллі.
Він все ж дарма своє торішнє листя
Так береже, не віддає землі.

Подумалось. А сам сьогодні нишком
Пожовклого перечитав листя.
Дуб-нелинь сам радий позбутись листя,
Воно ж тримається, не обліта.

* * *

**В шумі, гаморі, у громі,
На вокзалах гомінких
Скільки тоне, скільки тоне
Слів і сліз, промов палких.**

**Та не стільки того лиха,
Призвичаюється люд:
«Здрастуй!», мовлене впівтиха,
Долинає — звідусюд.**

**Не втрачається нітрішки
Інтонація палка,
Йде усмішка до усмішки
Здалеку, іздалека.**

**Зустрічаються привіти,
Розминається прокльон.
Всім доступна мова квітів
І ядерних виногрон.**

**Медоносна, мовоцвітна,
Не старішає Земля —
До похмурих непривітна,
Лиш закоханим підзвітна,
Неосяжна — для малят.**

* * *

Вже так себе любила, так любила,
В любові тій така була щаслива —
Сміялась, веселилася, цвіла,
Себе давно собою полонивши,
Собі себе, пишаючись, несла,
О ні, не третій — був я другий лишній.

Зустрілись випадково — розцвіла,
Про дні студентські мову повела.
«Муж у відрядженні — постійна заморока...»
Весела, безтурботна, невисока,
Покірно просиш — владно вимагаєш,
Вже так себе кохаєш, так кохаєш!

* * *

Не вірте, буцім поборов
Ледачий сон щасливе людство,
І сонце заступили люстри,
І поступається любов,
А наступає себелюбство...

А вірте матері й собі
В хвилину першого прощання,
Зумійте вірити судьбі,
Коли іде од вас кохання
До антипода, далєбі.

* * *

В Одесі сніг — скупий небес дарунок,
Нежданий гість, надміру таємничий,
Німих небес короткий поцілунок,
Загадка наших днів супертехнічних.

Спішіть його торкнутися, вдихнути,
Тут був — нема. Озвався далиною.
Спішіть, якщо не встигли, осягнути,
Що з-між усіх постійна — нуте, нуте! —
Є туга — так, оця — за білизою.

Рожеві тіні на снігу, снігу,
На обрії повис гудок, гудок.
Перед собою кожен з нас в боргу.
У лісі стільки віянь... А чуток!

Сорока їх розносить на хвості,
Ялиця їх затримує на мент.
А дятли ненав'язливо-прості,
А білка блискавицею майне.

Коли, кому, навіщо — відгадай —
Будинки знадобились кам'яні!
Під снігом визр'яє зелен-май,
Вгрузає глибше, глибше слід лижні.

Відсвічують берези, а граби
Вбирають світло, у сестриць в боргу.
Серед століття, НТР-доби
Рожеві тіні на снігу, снігу.

Архітектурна фантазія

Бетон, і скло, і дикий виноград.
І повні вікна хмелю, і синиця
Гойдає тишу. Соловей гніздиться
Під тим листком, де не дістане град;

І стіни квітами назовні проросли,
Травою вкрився дах, а до кімнати
Росте чебрець і проситься латаття,
Й над шафою квітує чорнослив.

В кімнаті одnodумці молоді,
А молоді тому: в житті не знали злості,
Не для заслуг сягавши високості
У помислах, в любові, у труді.

Весна до літа. Осінь золота
Дарунками-сюрпризами вітає.
Але квітневим рястом проростає
В кімнаті їхній знов і знов
тахта.

Двадцятий віче,
свій любовний досвід
Розписуєш, фільмуєш — «від і до».
Кажу ж тобі: Іван Тургенєв досі
Обожнює Поліну Віардо.

У передмістях сивого Парижа,
Де з труб дими, як чорні прапори,
В Орловщині, де зеленава тиша,
Те почуття росинкою горить.

І, може, відступають катаклізми
Іще й тому, що, денно і вночі,
Над пошлістю
сто літ справляють трнзну
Його в усьому світі читачі.

Не в тому справа, геній чи не геній,
Він у дворянське не ховавсь гніздо.
Летить планета, де Іван Тургенєв
Обожнює Поліну Віардо.

* * *

Гроза пройшла далеко, стороною,
Нас розбудили в'дблиски її.
Бриніла ніч несмілою струною,
Думки вертались — може й не свої.

І почуття навідалось колишнє,
Що нам уже ніколи не заснуть.
Як цим тривожним яблуням і вишням,
Що кронами занурені у суть.

Я — апологет дощу,
Давній, зятятий, довічний.
Щойно він ледве ущух
І не потребує освідчень.

З квітами заодно,
З вікнами в добрій змові,
Він необхідний давно —
Третій у тихій розмові.

Поки що він грибний,
Поки що урожайний,
Але і восени
Любий мені, звичайно.

З річок, од лісів — до площ,
Степами та через луки
Приходить осінній дощ —
Скріпити — чиюсь — розлуку.

Діалог при нагоді

— Художньо незавершений
На Україні березень.
Художньо недовершений — повнісінько
води.

Є форма. Але ж змісту в нім —
Пучок тендітних пролісків
Та ключ птахів знесилених...
Відсутній, власне, стиль.

— Не згоден,— заперечую,—

І лебедині речення,

І проліскові оклики

Та ж неповторні є.

— Скажіть ще: геніальнії,

Красніші за конвалії,

Півонії.

— Я скажу!

— Даремне сердитесь,

Бо хист — іще не все.

Потрібна зрілість.

— Юному!!

— Ну,

Спрощувать не будемо.

Життя — складний процес.

Навіщо стільки простору —

Незрілому йому?

— Оригінальний просто він:

Уже! Забув зиму.

Пересмішницьке

«Якщо ж вдамося до ретроспективи...»

3 рецензії

В саду доспіли найсолодші сливи,
Що ними кожен ласувати рад,
Якщо ж вдамося до ретроспективи,
Побачимо: в цвіту рясному сад.

Поезії досліджує мотиви
Ретельний критик. Скільки дослідив!
Якщо ж вдамося до ретроспективи,
Читав він переважно детектив.

В саду останнє листя ронять сливи
У переддень зимових холодів,
Якщо ж вдамося до ретроспективи,
Ізнов солодких наїмось плодів.

В Летичеві, райцентрі, каченя,
Приручене, а може, здичавіле,
До автостради підплива щодня,
Рибалок одвертаючи від діла.

Снується дощ, сивіє очерет,
«Колхіди» розминаються з підводами,
Качиних крил — навдивовижу лет,
І лову вже підльодного секрет
На чергу дня поставлено за згодою.

У Києві, в Одесі, серед дня,
На вулиці, в тролейбусі згадаю:
В Летичеві, райцентрі, каченя
В цю мить до автостради підпливає.

Ех, якби у мені та й душа не жива...

Ех, якби у мені та й душа не жива,
Я б на світі нічим не журився,
Безконечно довгий пиріг жував,
Телефільм безконечний дивився.

У суботу ізрана гатив «козла»,
У неділю під вечір конав на футболі,
А хильнувши (от тільки б нагода була),
Нещасливу свою оплакував долю.

Де б не їздив, ніде все одно не бував
(Про личину свою піклувавшись),
Всю дорогу транзистора катував,
На налігач його налігавши.

Свято вірив, наприклад, у «Спортлото»,
На базарі мужнів помалу,
Мікеланджелівське долото
Перековував на орало.

Марикує, гуде, болить голова:
Ех, якби у мені та й душа не жива...

Соняшник

Не боюся найбільших удач,
Не лякаюсь найменших промахів,
У біді не зриваюся на плач,
Не фотографуюсь між соняхів.

А якби довелось-таки,
Як буває іще, на жаль, воно,
Заблукати між родом людським
І посадою відповідальною, —

Став би соняшник при столі,
Поклонився: «Ну як, римуюся!» —
І з'єхидив: «Дозвольте, на тлі
Я на Вашому сфотографуюся».

З М І С Т

ОДНОЧАСНІСТЬ

- «Які дощі на нашу долю випали...» 4
Грунтознавча лабораторія Одеського університету 5
Слово хлібороба 6
Лист тракториста на пенсії 7
Лист Невідомого солдата 8
«Що предок мій робив у ту хвилину...» 9
«На рубежі своїх тридцяти...» 10
«Електрозварка крильцями бабки тріщить...» 11
«Не прости мені, собі і нікому...» 12
В. М. Шукшину 13
«Якщо вже слава — тільки б не тривка...» 14
1974. Листопад на Жуковому острові 15
«Лелечий крик...» 16
Коли копають картоплю 17
Горшки 18
«Читати скінчив о третій...» 19
«Гнізда промокли...» 20
Малюнок 21
«Сам я не люблю категоричних...» 22
Квітування жита 23
Найперше цвітіння 24
«Люблю тебе, як вітерець в жнива...» 25
Венера 26
«Ті дні у вересні далекім...» 27
Машиною попутною до Вінниці 28
«Віддаймо тополям весну...» 29
«Летить весна...» 30

І з циклу «Незабутні»

- Безіменний 31
Сухомлинський 32
Пам'яті мовознавця доцента М. В. Павлюка 33
Діоген 34
1854. Лев Толстой у Летичеві 35
Чарлі Чаплін. 1950-і 36

Із циклу «Післявоєнне»

- «Відлуння залпів ще жило...» 37
Про пісню 38
Війна 40
Мир 41
«Добра квітка гарбузова...» 42
З висоти черешні 43
«До читанок злітаються дива...» 44
Радіоприймач «Тула» 45
Волейбол при місяці 47
Як були у тітки Христі три сини 48
«День пам'яті. Дев'яте. Білий цвіт...» 50

ГОДИНА ДЛЯ РОЗДУМІВ

- Попереду слів... 52
«Все переважається, переважається...» 55
Другові 56
«Чомусь мене в дитинстві хвилювали...» 57
«В мові рідній, ніжно-променистій...» 58
Жартівливий вірш із серйозним епіграфом 59
«Трішки неправди — і мрія блакитна сіріє...» 60
«Яка була б то яблуня, спитайте...» 61
«Телебачення. Телевік...» 62
Нелинь 63
«В шумі, гаморі, у гromі...» 64
«Вже так себе любила, так любила...» 65
«Не вірте, буцім поборов...» 66
«В Одесі сніг — скупий небес дарунок...» 67
«Рожеві тіні на снігу, снігу...» 68
Архітектурна фантазія 69
«Двадцятий віче, свій любовний досвід...» 70
«Гроза пройшла далеко, стороною...» 71
«Я — апологет дощу...» 72
Діалог при нагоді 73
Пересмішницьке 74
«В Летичеві, райцентрі, каченя...» 75
Ех, якби у мені та й душа не жива... 76
Соняшник 77

Стрельбицький М. П.
С84 Звертання: Поезії. — Одеса: Маяк,
1979.— 79 с.

Тривожний світ наших сучасників, непримиренних до проявів громадянської інертності, безкомпромісних, щедрих душею, які живуть справами й думами рідної Вітчизни,— тематичний обшир другої збірки поета.

70700—030
С М217[04]—79 65—79

У2

Михаил Петрович Стрельбицкий

ОБРАЩЕНИЕ

Стихи

ИЗДАТЕЛЬСТВО «МАЯК»

(На украинском языке)

Редактор Ж. І. Зінченко
Художник Б. І. Шинчук
Художній редактор М. Г. Зайцев
Технічний редактор Т. М. Молчанова
Коректор Н. І. Крилова

Информ. бланк № 483

Здано до складання 19.02.79. Підписано до друку 03.04.79.
БР 04220. Формат 70×90^{1/32}. Папір друкарський № 1.
Гарнітура журнально-рублена. Друк високий.
Ум. друк. арк. 2,9. Обл.-вид. арк. 1,9.
Тираж 2000 пр. Зам. № 9-640. Ціна 30 к.

Видавництво «Маяк»,
270001, Одеса-1, вул. Жуковського, 14.

Одеська книжкова фабрика РВО «Поліграфніга»,
270008, Одеса-8, вул. Держинського, 24.